

března 1806, čís. 758 sb. z. a n. pořad práva přípustným a dlužno žalobu takovou odmítnouti. Ustanovení tohoto dvor. dekretu by nebylo lze užití, kdyby žalovaný byl jednal mimo obor působnosti jemu přikázané, neboť takové jednání by nebylo jednáním úředním, avšak případu toho zde, jak první soud zjistil, není. Uznal-li tedy odvolací soud za těchto okolností, že v tomto případě je pořad práva vyloučen, pak neposoudil případ po stránce právní mylně.

Čís. 1642.

Věci »ztracené« vyznačuje pozbytí skutečné vlády nad nimi za okolností, že stav ten dlužno pokládati za trvalý a znovunabytí vlády nad věcmi za věc pouhé náhody.

Nárok na nálezný není vyloučen ani tím, že nálezce ihned poznal, komu nalezená věc patří, ani tím, že byl k vlastníku v poměru učňovském.

(Rozh. ze dne 26. dubna 1922, Rv I 7/22.)

Na matce žalovaného spáchána byla v lednu 1919 loupežná vražda, při čemž byly jí uloupeny různé skvosty a papírové peníze. Několik měsíců po té našel učeň žalovaného ve stáji v hnoji zahrabánu část uloupených peněz a skvostů a ježto žalovaný, jediný to dědic zavražděné, zdráhal se vyplatiti mu nálezný, domáhal se ho žalobou, jež byla o b ě m a n i ž š í m i s o u d y zamítnuta.

Nejvyšší soud žalobě vyhověl.

D ů v o d y:

Rozsudky obou nižších stolic byl žalobní nárok zamítnut. Soud prvý stolice uznává, že peníze a cenné věci, jež žalobce našel, pokládati jest v poměru k žalovanému za »ztracené«, soudí však, že tím okamžikem kdy je žalobce našel, ožila držební vůle žalovaného a že žalobce, jsa jako učeň žalovaného povinen věci jeho před ztrátou a poškozením chrániti, nezjednal pro žalovaného svou činností žádných práv, když se dle této své povinnosti jménem jeho těchto věcí ujal. Na straně žalovaného nelze prý tedy mluvit o »nálezu«. Žalobci, kterého jinak pokládati jest za »nálezce« uvedených věcí, nepřísluší prý odměna za nález (nálezný), ježto věděl, že jde o majetkové věci žalovaného a mimo to jako jeho učeň, jemu k věrnosti povinný, nemá nároku na nálezný vůbec. Slib odměny žalovaným postrádá prý platného právního důvodu a jest právně bezúčinným. Soud druhé stolice míní zase, že nejde vůbec o nález, neboť peníze i skvosty byly v detenci žalovaného, který po smrti své matky ujal se držby jejího domku a chlévku, v němž věci byly nalezeny, a jeho držební vůle vztahovala se i na hnůj v chlévě a věci v hnoji tom uschované. Tomuto právnímu názoru předchozích stolic nelze přisvědčiti. Dle obecného významu slovního i pojmu právního jest pod »ztracenými věcmi« rozuměti ony věci movité, které nejsou v ničí viditelné držbě a přišly z vlády svého dřívějšího držitele — lícstejno kterým způsobem — bez jeho vědomí. Na rozdíl od věcí pouze z nedopatření založených, o kterých se přechodně neví, kde jsou, důvodně však souditi lze, že se časem najdou, ježto jsou pravděpodobně v dosahu držební moci jich majitele, — jest pokládati za »ztra-

cené věci« i ony předměty, které přišly ze skutečné vlády jich držitele bez jeho vědomí, zůstaly třeba v jeho oblasti držební, ale dostaly se na místo majiteli neznámé, jich určení nevhodné anebo pro jejich znovudosažení nepříhodné, takže majitel jich dle pravidelného běhu věcí nemůže již počítati, že věci dostane zpět do své vlády jinak než čistou náhodou. Směrodatným znakem věcí ztracených je tudíž ztráta skutečné vlády nad nimi za okolností, že ztrátu tu pokládáti jest za trvalou a znovunabytí jich za dílo pouhé náhody. V tomto případě nemůže však míti rozhodného významu, zda se ztráta udála ve vlastní držební oblasti majitele či mimo ni. Ztratí-li kdo věc venku na místě frekventovaném, může zajisté spíše počítati na znovunabytí její než-li ten, kdo ztratil v oblasti své majetnosti ku př. drahocenný dýmákový prsten, který mu nepozorovaně do žumpy, slámy, sena ve stodole, do záchoďu anebo prohlubně zasypané rumem a pod. spadl. Jest ovšem otázkou případu, kdy jde o takový poměr »věcí ztracených«. V tomto případě je zcela nepochybně, že jde o »věci ztracené« v obvyklém slovném i právním smyslu. Jak nižší soudy zjistily, přišly peníze a skvosty, o něž jde, z faktické vlády jejich majitelky Emilie D-ové v době, kdy na ní spáchána byla loupežná vražda, která se udála v noci na den 12. ledna 1919. Není pochybnosti, že již od této doby bylo po úkrytu uloupených věcí pátráno nejen domácím lidmi, nýbrž i z důvodů trestního vyšetřování i orgány veřejné bezpečnosti a to zajisté především v držební oblasti zavražděné. Zůstaly-li přes to uloupené věci nevypátrány a byly-li objeveny náhodou teprve, když žalobce dne 16. dubna 1919 tedy po více než 3 měsících dal do chlévka pro vepřový dobytek krmit husu, není pochybnosti, že jde tu o typický poměr »věcí ztracených« (z držební oblasti majitele) a o typický případ náhody, která majitelé přivodila znovunabytí ztracené vlády nad nimi. Pouhá vůle držební, k tomu ještě neuvědomnělá co do předmětu držební, na niž odvolací soud důraz klade a pro kterou v tomto případě vlastnost nálezu vylučuje, nemění ničeho na podstatě věci; neboť rozhoduje ztráta skutečné vlády nad věcí; této však žalovaný zcela nepochybně neměl, třeba peníze a skvosty byly v jeho chlévku a pod hnojem v tomto chlévku. Kdyby byl měl vládu nad věcmi, nebyl by je jistě ponechal v takovémto úkrytu. Kdyby měla rozhodovati pouhá držební vůle, které se ovšem vlastník ztracených věcí z pravidla nevzdává, pozbyla by ustanovení o věcech ztracených, věcech skrytých (§ 388 a násl. a 395 a násl. obč. zák.) z pravidla svého smyslu a docela i předpis o pokladu (§ 398 a násl. obč. zák.) ztratil by svého oprávnění. Při věcech skrytých vystupuje držební vůle zvlášť význačně, neboť si vlastník zajišťuje držbu, vládu nad věcmi tím, že je zakopá, zazdí nebo jinak ukryje; přes to však musí platiti nálezná, neprokáže-li, že o věcech a úkrytu jich dříve věděl. Vlastník pozemku drží pozemek i s tím, co jest v něm a pod ním, přes to však nenabývá celého pokladu. Uvádí-li soud prvního stádu, že vůči žalovanému nemůže býti řeči o nálezu, ježto žalobce jemu svou činností žádných práv nezjednal, spočívá tento názor na nejasné a umělé právní konstrukci, kterou nelze uvésti v soulad s právním pojmem nálezu. Žalobce dopomohl žalovanému svou činností k vládě nad věcmi, které tento za daných okolností musil pokládáti za trvale ztracené, a přivodil mu tedy majetkoprávní prospěchy, které zákon odměňuje nálezným. Jeť nálezná dle svého zákonodárného účelu v první řadě slušnou a spravedlivou odměnou za péči, kterou nálezce vynaloží ve pro-

spěch majetkoprávních zájmů toho, kdo ztráty utrpěl, a za majetkový prospěch, jež mu touto činností přivodil, ovšem ale také vzpruhou, aby taková péče o cizí majetkový zájem byla vynaložena. Moment odměny za poctivost, který v nálezném rovněž tkví, jest již významu podřadnějšího; nálezné přísluší nálezci zajisté i tehdy, když poctivost prostě zachovati musil na př. proto, že nález udál se u přítomnosti strážníka nebo vlastníka věci sama, jak tomu je v tomto případě, v němž nález udal se za přítomnosti manželky žalovaného. Správně usoudil soud první stolice, že jediné činnost žalobce byla kausální pro celý nález. Žalobci přísluší tedy nálezné zcela nepochybně a nelze souhlasiti s názorem soudu první stolice, který mu tento nárok odpírá jednak proto, že žalobce jako učeň žalovaného měl již následkem tohoto poměru věrnosti povinnost ochrániti věci pánovy před ztrátou a poškozením, jednak z toho důvodu, že věděl, že nalezené věci patří zavražděné Emilii D-ové pokud se týče tehdy již žalovanému jako jejímu jedinému dědici. Pokud jde o důvod první, nerozlišuje zákon v té příčině vůbec. Učedník je dle § 99 b) živn. ř. ovšem povinen svému učebnímu: pánovi poslušností, věrností a mlčelivostí... Tato povinnost zavazuje ho, by zastával a chránil prospěch svého pána v živnosti a samozřejmě opomíjel vše, co by pána hmotně mohlo poškozovati. Z toho však nevyplývá, že by učedník neměl nároku na nálezné, když najde ztracené věci pánovy, neboť činnost taková jako čistě náhodná, činnost docela zvláštní právní povahy nemůže býti počítána k obvyklým povinnostem, vyplývajícím z povinné věrnosti učně k učebnímu pánovi. Ale i kdyby učně důsledkem této věrnosti povinen byl se učiněného nálezu ujmouti, nevyklučuje to nárok jeho na nálezné, když zákon bez rozlišování činnost takovou tímto nárokem vybavuje. Správně uvádí žalobce v odvolání obdobou, že i bezpečnostní strážník v příčině cizího majetku má snad ještě větší povinnost k péči o věrnosti a přes to mu v případech nálezu přísluší zcela nepochybně nálezné. K činnosti, jež rozumí se pojmem nálezu, totiž k obstarání cizího zájmu v příčině ztracených věcí není dle zákona nikdo povinen, ovšem ale nesmí nikdo, kdo nález učiní a se věci nalezené ujme, jež zatajiti a sobě přivlastniti (§ 201 lit. c tr. zák.). Obstará-li tuto činnost způsobem, jak zákon předpisuje, náleží mu odměna ve způsobu nálezného. Poukaz na § 176 II. c tr. zák. není případným. Ještě méně lze souhlasiti s důvodem druhým, který spočívá na mylném výkladu § 389 obč. zák. Zákon v té příčině nerozhoduje a nesprávnost výkladu vyplývá jasně z předpisu § 396 obč. zák., neboť nebylo by lze pochopiti, proč by mělo v příčině nálezného platiti jiné hledisko u věcí skrytých než u věcí ztracených. Rozlišování mezi nálezem, z něhož lze poznati vlastníka věci ztracených a mezi nálezem, který toho nepřipouští, nebylo by lze srovnati se zákonodárným účelem nálezného, jak byl shora vyložen, a vedlo by k důsledkům s právního hlediska zcela protismyslným. V tomto případě jest však žalobní nárok oprávněn i s hlediska § 403 obč. zák., neboť dle trestních spisů, jež sloužily za základ skutkovým zjištěním první stolice, byly papírové peníze i skvosty nalezeny a vyhrabány z hnoje, kde vysazeny byly poškození a pomalé zkáze. Uváží-li se, že s největší pravděpodobností byly by tyto cenné věci asi s hnojem vyházeny na hnojiště a odtud vyvezeny na místo, odkud by pravděpodobně se již do držby vlastníka nedostaly anebo že by byly v tomto hnoji prodlením času zkáze propadly, lze důvodně tvrditi, že žalobce svou činností tyto věci před nevy-

lnutelnou ztrátou vztažně zkázou zachránil a náleží jemu již z tohoto důvodu odměna v § 403 obč. zák. dotčená. Dle nepopřeného zjištění soudu první stolice měly peníze a skvosty zásluhou činnosti žalobcevy nalezené a do držby žalovaného převedené v době nálezu hodnotu 18.492 K. Oprávněný žalobní nárok činí tedy 10 proc. z této hodnoty, totiž 1849 K 20 h (§§ 391 a 403 obč.zák.). Dovolání bylo tudíž z uplatněného dovolacího důvodu § 503 č. 4 c. ř. s. vyhověti a u změně rozsudků předchozích stolic tuto částku žalobci přirknouti.

Čís. 1643.

Manžel jest oprávněn naložiti samostatně s bytem, jehož spolunájemkyní jest manželka, i bez jejího souhlasu.

Splnění smlouvy o směně bytu, k níž došlo se souhlasem vlastníka, nelze domáhati se na tomto, nýbrž jen na spolusmluvníku.

(Rozh. ze dne 26. dubna 1922, Rv I 379/22.)

Žalobce umluvil se žalovaným, že si navzájem směni byty, a když žalovaný se zdráhal závazek splniti, domáhal se ho žalobou, proti níž žalovaný kromě námitek, o něž tu nejde, uváděl, že úmluvu o směně bytů uzavřel bez vědomí své manželky, jež byla spolunájemkyní bytu a jež úmluvu o směně neschválila. Oba nižší soudy žalobě vyhověly, o dovolací soud uvedl mimo jiné v důvodech: Jádrem sporu zůstává jediné otázka, zda žalovaný přes to, že spolunájemnicí bytu byla — jak zjištěno — jeho manželka, byl oprávněn bytem nakládati, pokud se týče, zda smlouva směnná, jím uzavřená, víže i jeho manželku. Soud odvolací sdílí sice zásadně stanovisko odvolatelo, že, najmou-li si dva lidé byt společně, jest tu právo nedílné, — správně řečeno vzhází tu vůči domácímu pánu poměr korreality — poněvadž běží o plnění nedílné (§ 890 obč. zák.). Nelze o tom pochybovati, že zásadně nemůže jeden ze spolunájemníků celým bytem (nájemním právem) o své újmě disponovati na úkor spolunájemníků, zejména že nevázalo by spolunájemníka ujednání s osobou třetí o směně bytů. Tento právní poměr doznává však značné modifikace v případě, že spolunájemníky jsou manželé, poměr manželský zasahuje tu mocně do pouhého poměru smluvního svým zvláštním rodinným rázem. Jednal-li žalovaný jménem vlastním se žalobcem, zamlčev smluvní poměr spolunájemní své manželky, nelze po náhledu soudu odvolacího s úspěchem dovolávati se předpisu § 1238 obč. zák., který — jak i z kontextu §§ 1237 až 1241 obč. zák. zřejmo — má na zřeteli správu parafernálního jmění manželčina; že nájemní právo k bytu není takovým »jměním«, že nelze tu mluviti o jmění kmenovém nebo kapitále (§ 1239 obč. zák.) ani o správě jmění, jest na bíledni. Směnil-li žalovaný jako manžel společný byt s osobou třetí, jednal tu jako hlava rodiny. Jemu náleží po rozumu § 91 obč. zák. »říditi domácnost«; k pojmu domácího společenství náleží bydlení a stará-li se manžel o vhodný byt — třeba tím způsobem, že směňuje dosavadní byt za jiný — jest opatření takové pokládati za opatření, k němuž jest manžel jako hlava rodiny již dle zákona povolán. Třebas manželka byla s ním ve společném právu nájemním, nelze o tom pochybovati, že manžel jako takový jest oprávněn společný